

egy hajdani római átkelőhelyhez. 2002. július 1. és 12. között 600 m² területen 12 késő középkori és kora újkori, főképp melléklet nélküli objektumot dokumentáltunk.

PAP ILDIKÓ KATALIN

251. Sárvár, Szaput-dűlő

(Vas megye) B, Kk, Kú

A lelőhely a Sárvártól ÉK-re található, a Szaput-dűlő nevű határrészben, az egykori Rába-meder vonalában ásott Szaput-árok, és a szintén mesterséges Vágóhídi-árok között. 2002. április 8. és május 3. között 2370 m² területet tártunk fel, 15 késő középkori, kora újkori objektumot, valamint objektumhoz nem köthető késő bronzkori telepjelenséget dokumentáltunk.

A bronzkori jelenség egy 12×8 méteres területre korlátozódott, melyet 2×2 méteres négyzetekre osztva bontottunk ki. A kerámiaanyag 100 cm-en jelentkezett és 120 cm-nél szűnt meg. A kerámiatöredékek mellett egy rossz állapotban lévő bronztű fejtöredéke, egyéb bronz-töredék, valamint kőeszközök töredékei kerültek elő.

A terület rétegsorát a szántott és bolygatatlan humusz alatt sötét, agyagos öntésréteg, majd kevert, szürkésbarna kerámiás réteg, végül a sárgásszürke altalaj alkotják.

PAP ILDIKÓ KATALIN

252. Sárvár határa

(Vas megye) Ó, Ró, Kö, Kk

A Sárvárt elkerülő 88-as út tervezett nyomvonalának felszíni régészeti terepbejárását végeztük el 2002 elején.

A 3 és fél kilométeres szakasz bejárása során 5 régészeti lelőhelyet figyeltünk meg. Egyes területeken a felszíni rossz látási viszonyok nehezítették a régészeti megfigyelést. A felszíni terepbejárás mellett a nyomvonal humuszolásakor további régészeti megfigyelésre lesz szükség.

Felső-mező 1. (1. lelőhely): A területen szántás volt. Szórványos anyag került elő. Homokkal soványított szürke kerámia, világosszürke, vízszintesen kihajló tagolt peremű edénytöredék, üveg. Valószínűleg egy római temető található ezen a részen.

Az 1. és 2. lelőhely között a szántásból egy vaspatkó került elő, széles talppal. Esetleg késő középkori, kora újkori szórvány.

Felső-mező 2. (2. lelőhely): A területen szintén szántás volt, a leletek nem nagy területről kerültek elő, kb. 100 méter hosszan. Homokkal soványított, kézzel készített világosbarna edénytöredékek, és egy edényalj. A területen őskori telep maradványai lehetnek.

Tilos-erdő (3. lelőhely): A Tilos-erdő északnyugati sarkánál, egyrészt szántott területen, ahol a felszínen sok kavicsot figyeltünk meg, másrészt áthúzódva a földút másik oldalára, egy repcével vetett területen találtunk kerámiatöredékeket. A lelőhely délkeleti végénél van

egy árok, észak felé a terület enyhén emelkedik, tulajdonképpen egy kisebb dombhát déli-délkeleti lejtőjén található a lelőhely. Szórványosan római és középkori (15. század) kerámiatöredékeket találtunk, oldal- és fenéktöredékek, enyhén kihajló edényperem, szalagfűl-töredék.

Dombai-kereszt (4. lelőhely): A területen tarló, legelő van, a felszínen a látási viszonyok meglehetősen rosszak, kevés kerámia került elő, de többek között egy római kori edény alja is.¹³

Munkatársak: Pap Ildikó Katalin régész, Derdák Ferenc geodéta, Kiss Gábor régésztechnikus.

FARKAS CSILLA

253. Sátoraljaújhely, Bibérc-tanya (Kis-Bibérc)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) U, B

2002. január 29-én régészeti lelőhellyel kapcsolatos lakossági bejelentés érkezett a sátoraljaújhelyi Kazinczy Ferenc Múzeumba, amelyhez leleteket is csatoltak. A bejelentő elmondása szerint 1995-ben vezetékfeltétel alkalmával a 062/1 hrsz. telkén obszidián magköveket, pengéket és gyártási hulladékokat talált.

Mivel a nagy mennyiségű lelet obszidián-feldolgozó műhelyt sejtetett, 2002. július 24-én helyszíni szemlét végeztünk a területen a leletbejelentő közreműködésével.

A terület a Bibérc-tanya (Kis-Bibérc) nevet viseli. Az úgynevezett „bibérci út” mellett, attól keletre található. A bejelentő elmondása szerint a környéken egykor környezetéből kiemelkedő homokdomb terült el, amelyet az utóbbi évszázadban homokbányászással teljesen eltüntettek.

A körülkerített telket a szemle időpontjában térdig érő, sűrű növényzet fedte, ami a bejárást megnehezítette. Ennek ellenére néhány őskori cserepet és obszidiánszilánkot sikerült gyűjtenünk. A leletek alapján egy neolitikus település maradványát feltételezhetjük a területen.

Megvizsgáltuk az úttól nyugatra elhelyezkedő, jelenleg is helyi bányászás alatt álló homokbánya gödreit. Ezek meglévő falában régészeti kultúrréteget fedeztünk fel, valamint egy őskori gödör profilját. Az összegyűjtött cserepek bronzkoriak. A füzesabonyi kultúra településének maradványára utalnak.

KOÓS JUDIT – CSENGERI PIROSKA

254. Sé, Tánicsics Mihály utca 5.

(Vas megye) B

2002. augusztus 8-án helyszíni szemlét tartottunk a területen, ahol gépi földmunkát végeztek. Megvizsgáltuk a nyitott (a részben már visszatemetett) árkokat, és a Tánicsics M. u. 5. szám előtti szakaszon hat bronzkori

¹³ Az 5. sz. lelőhelyről (Faképi-dűlő) külön szócikk készült. (Szerk.)

kerámiatöredéket gyűjtöttünk. A lelőhely kiterjedését látható objektumok hiányában nem tudtuk felmérni.

KISS PÉTER

255. Sényő, Nyírturai út

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) B

Az úttól D-re, a Fényes csatorna leágazásának két oldalán húzódó homokdombokat néztük meg 2002. május 15-én. A falutól 1,5 km-re ÉNy-ra D-nek indul egy földút, amelyik az erdőbe vezet. Az erdő és Sényő között szántott terület, illetve frissen telepített és körülkerített gyümölcsös van. A csatorna É-D-i irányban futó leágazása két É-D-i irányú dombot választ el egymástól, majd a keletre eső alá kanyarodik és átalakul szivárgóba. Mindkét dombon, illetve a keletrebbi és magasabb dombhoz D-ről csatlakozó, hosszan elnyúló, laposabb homokháton húzódik a lelőhely legalább 500–600 m hosszan. Valószínűleg kora bronzkori.

ALMÁSSY KATALIN – ISTVÁNOVITS ESZTER

256. Solt, Csukás-hát

(Bács-Kiskun megye) Sza

Az 51. sz. főút Solt–Harta–Dunapataj között tervezett új nyomvonalán, a Csukás-hát nevű. 1. számú lelőhelyen 2002. október 16. és december 13. között 46 munkanapon folytattunk megelőző régészeti feltárást. A 89+530–89+630 km-szelvényben átadott 100 m hosszú szakaszon a felső humuszréteg gépi eltávolítása után 3700 m² területet kutattunk meg, ahol egy nagy kiterjedésű szarmata falu 355 objektumát különítettük el, melyekből eddig 257-et tártunk fel és dokumentáltunk. A feltárt objektumok közül 7 ház, 1 füstölő, 2 kopolyakút, 219 hulladék- és tárológödör, 26 cölöplyuk és 2 sír volt.

A település eddig feltárt objektumaiból nagy mennyiségű állatcsont és edénytöredék került napvilágra, valamint kisebb vastárgyak, fibulák, orsógombok, fennkövek stb. A kerámiaanyagban több római provinciális edény és terra sigillata töredéke is előfordult. Az eddig előkerült leletanyag alapján a település kora a 2–4. századra tehető.

A munkaterület É-i részén, a település objektumai között két fiatal nő D–É tájolású sírja is előkerült. A temetkezések a sírokban talált mellékletek – gyöngyök, edények, tükör, orsógombok, kések – alapján a 3–4. századra keltezhetők.

Az eddigi megfigyelések alapján a település a nyomvonal mindkét irányában folytatódik tovább, a feltárást 2003-ban folytatjuk.

V. SZÉKELY GYÖRGY

257. Somogyvár, Kupavárhegy

(Somogy megye) B, Á, Kk

2002. július 1–8. között leletmentést végeztünk az 1972–1989 között feltárt kupavári középkori romterület észak-

keleti sarkában, ahol kilátótorony építésekor a földgép egy kőfalat talált. A helyszínen egy szelvényt jelöltünk ki, a bencés apátsági templom délnyugati tornyának nyugati homlokfal-síkjától 64 méterre keletre. A szelvény É–D-i szélessége 5 méter, Ny–K-i hosszúsága 20 méter volt. A szelvény keleti végében áll egy négyzetes téglapítvány (700×700 cm), amelynek K–Ny-i tengelye dél felé tér el. A szelvény nyugati felében semmiféle értékelhető jelenséget nem találtunk. Keletrebbre lemélyítettük a szintet, majd közvetlenül a téglapítvány mellett hatoltunk le az alapozás aljáig. A mérhető falmagasság itt 300 cm volt.

A toronyépítmény alapozása terméskő, de a legfelső sorok már téglából készültek, mégpedig erős habarcsba rakottan. Az alapozás lábazat jellegű. Különlegessége az építménynek a rendkívüli falvastagság, a nyugati oldalon 225 cm, a keleti oldalon 245–260 cm, valamint a falakban megépített járatok rendszere. A torony nyugati oldalán három járat indítását találtuk meg. A járatok magassága 22–25 cm, szélességük 32–35 cm. Ny–K-i hosszúságuk 720 cm. A járatok felső része simára kiképzett, két oldaluk íves, s mindegyik Ny felé lejt. A torony északi oldalán további két járatot találtunk a lábazat felett közvetlenül. Ezeknek a magassága 19–20 cm, szélességük 24–30 cm, ezeknek a felső része is simára kiképzett, s a járatokban fekete port találtunk. A formájuk alapján úgy tűnik, girbe-gurba facölöpöt helyezhettek az épülő falba és azt falazták körül. Az É–D irányú járatok hossza 700, illetve 680 cm volt.

A torony nyugati megmaradt felmenő falának magassága most 270, a keleti oldalon 230 cm. A keleti oldalon a falszövet megszakad és egy küszöbszerű kiképzés nyomai látszanak. A keleti fal keleti (külső) oldalán igen vastag (180 cm!) vörösre átégett réteget találtunk.

A téglából megépített torony déli fele javarészt elpusztult, de rendkívül különös az építmény belseje is, mivel egy kör alakú, a középrész felé tölcésesen lejtő építmény nyomai tárultak elénk, amelynek a kora bizonytalan. Láthatóan a toronynak dél felől volt egykor a bejárata, de ugyancsak dél felől képezték ki az újkorban(?) a tölcéses részt, amely talán pince volt, s benne egy sajtoló(?).

A 10. szelvényben és a tőle délre kijelölt 11. szelvény területén bronzkori, 11–12. és 13. századi edénycserepeket leltünk. Közvetlenül a téglapítvány mellett 16. századi edénydarabokat találtunk.

A terméskő fundamentumra rakott, erős habarcsú téglafalazattal bíró vaskos torony a somogyvári templomerőd és védmű 16. századi védelmi rendszerének része lehetett. 1508 után ugyanis komoly átépítéseket végeztek a bencés kolostor épületeiben, majd Ferdinánd király (1526–1564) parancsára hadi célú megerősítéseket végeztek. A torony közelében ugyan semmiféle szilárd anyagú erődítménynek nem akadunk nyomára, ám fagerenda-szerkezetes sánctalak elégett maradványai végig megfigyelhetők voltak. Láthatóan a Szé-